

Státní oblastní archiv v Plzni

Družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím Plzeň

(1952) 1955–1958

Inventář

EL NAD č.: 10233

AP č.: 703

Mgr. Michal Peleška

Plzeň 2015

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	6
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	8
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	8
Seznam použitých pramenů a literatury	9
Přílohy:	
Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	10
Inventární seznam	11

I. Vývoj původce archiválií

Družstevní velkoobchodní podniky byly družstevní organizace ve smyslu ustanovení § 51 zákona č. 53/1954 Sb.¹ Jednalo se o socialistické právnické osoby s vlastními základními prostředky, které byly zapisovány do stejného oddílu podnikového rejstříku jako lidová družstva.

Důvodem ke vzniku specializovaných družstevních velkoobchodních podniků byla především snaha o zlepšení doposud nevyhovujícího stavu zásobování družstevních prodejen. Zavedení nové sítě družstevních velkoobchodních podniků mělo zajistit pravidelnější a rychlejší rozvoz zboží. Dále mělo umožnit nahrazení malých nevyhovujících skladů většími a efektivnějšími skladišti a v neposlední řadě také přispět ke zjednodušení některých druhů evidence a obchodní administrativy.

Zřizovateli družstevních velkoobchodních podniků bývaly příslušné krajské svazy spotřebních družstev (KSSD). Veškerá rozhodnutí a opatření orgánů krajských svazů spotřebních družstev byla pro družstevní velkoobchody závazná, stejně jako rozhodnutí a opatření orgánů Ústředního svazu spotřebních družstev. KSSD u družstevních velkoobchodů prováděly rovněž revizní kontroly. Vedoucími družstevních velkoobchodních podniků byli ředitelé, kteří byli přímo podřízeni představenstvu KSSD. Územní působnost byla obvykle vymezena obvodem působnosti zřizovatele. Ke zrušení družstevních velkoobchodních podniků mohlo dojít se souhlasem Ústředního svazu spotřebních družstev na základě rozhodnutí představenstva příslušného KSSD.

Představenstvo Krajského svazu spotřebních družstev v Plzni zřídilo v roce 1955 výše uvedeným způsobem také Družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím Plzeň (DVPZ Plzeň). Souběžně se vznikem družstevních velkoobchodů byly zároveň rušeny stávající velkoobchodní základny okresních svazů spotřebních družstev (VOZ OSSD). Podnikové ředitelství nově zřízeného družstevního velkoobchodu sídlilo v Poděbradově ulici č. 31 v Plzni. Územní působnost DVPZ Plzeň byla totožná s územní působností Krajského svazu spotřebních družstev v Plzni a vztahovala se na celé území tehdejšího Plzeňského kraje, ustanoveného na základě zákona č. 280/1948 Sb.²

¹ Zákon č. 53/1954 Sb. ze dne 27. 10. 1954, o lidových družstvech a o lidových organizacích.

² Zákon č. 280/1948 ze dne 21. 12. 1948, o krajském zřízení.

Družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím organizoval a prováděl zásobování maloobchodní sítě různými průmyslovými výrobky. K tomuto účelu uzavíral smlouvy s dodavateli a odběrateli. U dodávaného zboží dohlížel na jeho množství, kvalitu a správné skladování. K hlavním úkolům družstevního velkoobchodu patřila v neposlední řadě výstavba, oprava a údržba provozních budov, zejména družstevních skladů.

Družstevní velkoobchodní podniky se skládaly z podnikového ředitelství a oblastních závodů. O zřízení oblastních závodů rozhodoval ředitel družstevního velkoobchodního podniku se souhlasem představenstva příslušného krajského svazu spotřebních družstev.

Družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím Plzeň měl oblastní závody v Plzni (oblastní závod 01), v Bezděkově u Klatov (oblastní závod 02) a v Horšovském Týně (oblastní závod 03). Za stav oblastních závodů a jejich hospodářské výsledky odpovídali přímo vedoucí oblastních závodů, kteří byli zároveň odpovědní řediteli družstevního velkoobchodu.

Samotné podnikové ředitelství se dělilo na vlastní vedení podniku, obchodní odbor, plánovací oddělení a účtárnu. Byl zde také kádrový referát a referát práce a mezd. Oblastní závody měly vlastní vedení, obchodní oddělení, účtárnu a provozní oddělení skladů.

Protože potíže s nedostatkem některých druhů spotřebního zboží nadále přetrvávaly, rozhodly se ústřední orgány KSČ pro reorganizaci velkoobchodní sítě, která měla spočívat ve sloučení družstevního a státního velkoobchodu. Ačkoli připravovaná reorganizace hlavní příčiny zásobovacích potíží v podstatě neřešila, její potřebnost byla odůvodňována především zjednodušením organizační struktury a výraznou úsporou provozních nákladů.

Na základě usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ č. 200/1957³ bylo ministerstvu vnitřního obchodu uloženo vypracovat a předložit návrh na začlenění velkoobchodní činnosti spotřebních družstev do státního sektoru. V důsledku následné restrukturalizace velkoobchodní sítě bylo do státního sektoru začleněno 48 družstevních velkoobchodních podniků se 199 oblastními závody. Samotný družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím Plzeň zanikl k 1. 4. 1958, kdy byl začleněn do nově vznikajícího Spojeného velkoobchodu Plzeň.

³ Usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ č. 200/1957 ze dne 15. 10. 1957.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

O způsobu nakládání s dokumenty u původce nejsou bohužel k dispozici žádné doklady. Nepodařilo se objevit ani žádné záznamy či zmínky o existenci ukládacích systémů, pravidelných kontrolách ve spisovně či případných skartacích.

Mezi archiváliemi družstevního velkoobchodu průmyslovým zbožím Plzeň se nedochovaly žádné podací protokoly (mimo knihy faktur) a nedochoval se ani žádný spisový plán, podle kterého by se dotyčná organizace řídila.

Na některých archiváliích družstevního velkoobchodu se objevují razítka s nápisy „DRUŽSTEVNÍ VELKOOBCHOD PRŮMYSLOVÝM ZBOŽÍM krajského svazu spotřebních družstev v PLZNI“ nebo "DRUŽSTEVNÍ VELKOOBCHOD PRŮMYSLOVÝM ZBOŽÍM krajského svazu spotřebních družstev v Plzni podnikové ředitelství v Plzni". Případně je také text „podnikové ředitelství v Plzni“ nahrazen názvem a číselným označením příslušného oblastního závodu, např. „oblastní závod Plzeň 01“. Nejstarší razítka z roku 1956 uvádějí název organizace v podobě „DRUŽSTEVNÍ VELKOOBCHOD PRŮMYSLOVÝM ZBOŽÍM krajského svazu spotřebních družstev v Plzni se sídlem v PLZNI“. Část archiválií podnikového ředitelství byla rovněž opatřena razítkem, které označuje některé z jeho oddělení, např. „DRUŽSTEVNÍ VELKOOBCHOD v PLZNI krajského svazu spotřebních družstev v Plzni podn. řed. – ref. investic a hmot. zásob v PLZNI“.

Zachované archiválie z činnosti DVPZ Plzeň byly nejprve uloženy ve Sdruženém podnikovém archivu Krajského svazu spotřebních družstev v Plzni. Ke dni 30. června 1967 došlo k jejich předání do Státního archivu v Plzni pod přírůstkovým číslem 22/67. Podle údajů v přírůstkové knize byly k tomuto datu předány 4 kartony z let 1956–1958 o rozsahu 0,50 bm. Od té doby již žádné další archiválie Družstevního velkoobchodu průmyslovým zbožím Plzeň přebírány nebyly.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

V roce 1968 byly archiválie DVPZ Plzeň hrubě uspořádány Karlem Fleissigem, který zároveň sestavil neschválený koncept archivní pomůcky. Před zahájením pořádání sestával archivní fond Družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím Plzeň ze 4 kartonů z let 1956–1958 o celkovém fyzickém rozsahu 0,48 bm. Zpracování ve Státním oblastním archivu v Plzni provedl během let 2014–2015 Mgr. Michal Peleška. Po provedené inventarizaci se archivní fond skládá ze 3 úředních knih z let 1956–1958 a z 5 kartonů z časového rozsahu (1952) 1956–1958. Fyzický rozsah fondu činí 0,60 bm, z toho 0,05 bm připadá na úřední knihy a 0,55 bm na spisový materiál. Úřední knihy jsou uloženy v kartonech č. 1 (ukn 1) a č. 4 (ukn 2, 3). V rámci přehodnocení významu archiválií došlo k vyřazení celkem 0,02 bm měsíčních účetních závěrek z let 1956–1957 (viz protokol o vyřazení archiválií z evidence NAD z důvodu přehodnocení významu čj. SOAP/001-2070/2014 ze dne 11. 11. 2014). Nárůst celkového fyzického rozsahu archivního fondu i přes provedenou skartaci o 0,12 bm vznikl přebalením a uložením archiválií do nových kartonů menších rozměrů, než byly kartony původní.

Družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím vyvíjel činnost od roku 1955 do 31. 3. 1958. Vzhledem k detailnějšímu posouzení jednotlivých archiválií během pořádání a také na základě upřesnění doby existence původce bylo zjištěno, že v rámci archivního fondu Družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím Plzeň se nachází některá priora. Tato priora jsou součástí inv. č. 4 (Nájemní smlouvy oblastního závodu Plzeň). Jedná se o starší nájemní smlouvy uzavřené v letech 1952–1954, jejichž platnost přetrvávala ještě v době, kdy příslušné budovy přešly v roce 1955 z KSSD v Plzni pod správu nově vzniklého DVPZ. Rok 1952 tak představuje dolní mez časového rozsahu prior. Posteriora v rámci fondu zastoupena nejsou.

Vzhledem k absenci registraturního systém, jenž by mohl blíže definovat způsob uspořádání archivního fondu, bylo pro účely pořádání zvoleno umělé pořádací schéma. Hlavním úkolem tohoto umělého schématu bylo přizpůsobit se charakteru instituce a současně přihlídnout i ke konkrétní situaci odrážející míru zachování jednotlivých typů archiválií.

Před začátkem pořádání se jako logická volba pro umělé členění inventárního seznamu jeví jeho rozdělení na základě původního organizačního schématu, tedy na oddíl archiválií podnikového ředitelství a na oddíl archiválií oblastních závodů (případně jednotlivých oblastních

závodů). Po podrobnějším posouzení míry dochování a charakteru archivního materiálu se však tato původně zvažovaná struktura nakonec ukázala značně nepraktickou a nepřehlednou a bylo od ní upuštěno. Archiválie tedy nakonec byly v rámci inventárního seznamu rozděleny do následujících pododdílů:

Vedení, správa a organizační záležitosti

Majetkové záležitosti

Personální záležitosti

Plánování

Účetnictví

Archiválie nejsou dochovány v plném rozsahu. Některé druhy archiválií zůstaly zachovány pouze torzovitě. Objevuje se zde například jen minimální množství archiválií z období vzniku družstevního velkoobchodního podniku v roce 1955. Nenahraditelnou ztrátu z hlediska historie činnosti instituce představuje absence téměř veškerých zápisů ze schůzí vedoucích orgánů podnikového ředitelství a oblastních závodů. Výjimku představuje pouze Usnesení z porady oblastních závodů ze dne 6. září 1956 (inv. č. 1). Naopak archiválie účetní povahy a některé archiválie z kategorie majetkové evidence zůstaly zachovány v poměrně značném množství. Některé rozšiřující poznatky a hlubší souvislosti z oblasti řízení poúnorových spotřebních družstev může zájemce o historii spotřebního družstevnictví nalézt také v rámci archivního fondu Krajský svaz spotřebních družstev v Plzni 1953–1985 v péči Státního oblastního archivu v Plzni. Archivní fond Krajský svaz spotřebních družstev v Plzni obsahuje mj. sbírku dobových usnesení, směrnic a pokynů Ústředního svazu spotřebních družstev (uložených v kartonech č. 125–129).

Jazykem archivního fondu je čeština.

Fyzický stav archivního fondu DVPZ Plzeň lze hodnotit z celkového hlediska jako dobrý. Spisy se zachovaly převážně neporušené. Pouze některé jednotlivé listy, týká se to především cyklostylů, jsou místy lehce pomuchlané nebo zlámané. U cyklostylů se dokonce nezřídka objevuje částečné vyblednutí písma.

Zpracování archivního fondu se řídilo Metodickým pokynem ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek čj. SOAP/006-0767/2010 ze dne 12. 3. 2010 a jeho dodatkem čj. SOAP/006-1300/2014 ze dne 15. 7. 2014.

Archivní fond je uložen ve Státním oblastním archivu v Plzni, Sedláčkova 44.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archiválie Družstevního velkoobchodu průmyslovým zbožím Plzeň poskytují dílčí přehled o situaci a formě zásobování obyvatelstva průmyslovými výrobky na území tehdejšího Plzeňského kraje v části druhé poloviny padesátých let. Vypovídací schopnost archiválií je značně snížena jejich neúplností a torzovitostí.

Vzhledem k tomu, že se ve fondu prakticky nedochovaly žádné zápisy ze schůzí vedoucích orgánů ani výroční zprávy nebo organizační řády, lze k přednostnímu badatelskému zájmu doporučit snad jedině archiválie uložené v oddílu „Plánování“ (inv. č. 13–15) a pro alespoň částečné přiblížení chodu instituce je možné do určité míry využít i dochované archiválie účetní povahy.

Kádrové materiály zaměstnanců obsahují řadu osobních údajů. Při nakládání s těmito archiváliemi je nezbytné respektovat zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V rámci kádrových materiálů se totiž mohou vyskytovat i záznamy dosud žijících osob. Archiválie jsou jinak přístupné bez omezení.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond Družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím Plzeň uspořádal, inventární seznam sestavil a úvod zpracoval Mgr. Michal Peleška průběžně v letech 2014–2015 v 1. oddělení Státního oblastního archivu v Plzni.

V Plzni dne 16. 12. 2015

Mgr. Michal Peleška

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Státní oblastní archiv v Plzni, archivní fond *Krajský svaz spotřebních družstev Plzeň*

Sbírka zákonů Republiky Československé, 1948 (částka 67., 3. 8.; částka 101., 24. 12.)

Sbírka zákonů Republiky Československé, 1954 (částka 34., 1. 12.)

Literatura:

ČÁP, Jiří, KONÍŘ, Vladimír. *Družstva a jejich transformace*. Praha : SEVT, 1992.

NĚMCOVÁ, Lidmila, PRŮCHA, Václav. *K dějinám družstevnictví ve světě a v Československu*. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1999.

NĚMCOVÁ, Lidmila. *Nezemědělské družstevnictví* [online]. In Slovníková příručka k československým dějinám 1948–1989. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. [cit. 2014-11-03]. Dostupné z <www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf> .

NĚMCOVÁ, Lidmila a kol. *Vybrané kapitoly z českého družstevnictví*. Praha : Družstevní asociace ČR, 2001.

Organisace družstevních velkoobchodních podniků a oblastních závodů KSSD. Praha : Ústřední svaz spotřebních družstev, 1957.

VÁVROVÁ, Vladimíra. *160 let družstevnictví v České republice: 1847–2007*. Praha : Družstevní asociace ČR, 2006.

Vývoj družstevnictví na území ČSFR. Praha : Svépomoc, 1992.

Seznam použitých zkratk

AP	archivní pomůcka
AV ČR	Akademie věd České republiky
bm	běžný(é) metr(y)
č.	číslo
čj.	číslo jednací
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
DVPZ	družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím
EL	evidenční list
Evid.	evidenční
hmot.	hmotných
inv. č.	inventární číslo
jedn.	jednotka
kar	karton
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSD	krajský svaz spotřebních družstev
mj.	mimo jiné
NAD	Národní archivní dědictví
podn.	podnikové
ref.	referát
řed.	ředitelství
Sb.	sbírka zákonů
SEVT	Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů
SOA	státní oblastní archiv
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
ukn	úřední kniha
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VOZ OSSD	velkoobchodní základna okresního svazu spotřebních družstev

INVENTÁRNÍ SEZNAM

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
Vedení, správa a organizační záležitosti			
1	Usnesení z porady oblastních závodů (ze dne 6. 9. 1956)	1956	kar 1
2	Zápis z pracovní porady skladů Bezděkov a Klatovy (ze dne 2. 2. 1956)	1956	kar 1
3	Podklady pro instruktáž ekonomů družstevních velkoobchodních podniků na Jílovišti (22. – 26. 10. 1956)	1956	kar 1
Majetkové záležitosti			
4	Nájemní smlouvy - oblastní závod Plzeň	(1952) 1955–1958	kar 1
5	Soupis základních prostředků podnikového řízení	1956–1958	kar 1
6	Soupisy základních prostředků oblastních závodů Plzeň, Bezděkov a Horšovský Týn	1956–1958	kar 1
7	Evidenční karty nakoupených a dodaných základních prostředků	1956–1958	kar 1
8	Převody základních prostředků	1956–1958	kar 1
9	Inventář drobných krátkodobých předmětů	1956–1958	ukn1
10	Soupis drobných krátkodobých předmětů oblastního závodu Plzeň k 30. 11. 1957	1957	kar 1
Personální záležitosti			
11	Personální a kádrové materiály zaměstnanců A – O	1955–1958	kar 2
11	Personální a kádrové materiály zaměstnanců P – Z	1955–1958	kar 3
12	Seznamy zaměstnanců a mzdové inventury	1955–1957	kar 4
Plánování			
13	Roční obchodně finanční plány	1956–1957	kar 4
14	Rozpis plánů práce a mzdových fondů na rok 1957	1956–1957	kar 4
15	Zápis z porady na městské pokladní komisi mj. o plnění pokladního plánu Státní banky Československé na úseku obchodu (ze dne 12. 10. 1957)	1957	kar 4

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
Účetnictví			
16	Daň z obratu	1956–1957	kar 4
17	Domovní daň	1956–1958	kar 4
18	Důchodová daň	1957	kar 4
19	Evidenční kniha účetních dokladů	1956–1958	ukn 2
20	Kniha faktur	1956–1958	ukn 3
21	Roční účetní závěrka družstevního velkoobchodu průmyslovým zbožím	1955	kar 5
22	Roční účetní závěrka oblastního závodu Bezděkov	1956	kar 5
23	Roční účetní závěrka oblastního závodu Plzeň	1957	kar 5
24	Půlroční účetní závěrka oblastního závodu Plzeň (1. 7. – 30. 11. 1956)	1956	kar 5
25	Měsíční účetní závěrky oblastního závodu Plzeň (červen 1956, leden-květen 1958)	1956–1958	kar 5
26	Zvláštní účelový fond	1958	kar 5

Název archivní pomůcky: Družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím Plzeň

Značka archivního fondu: DVPZ Plzeň

Časové rozmezí: (1952) 1955–1958

Počet evidenčních jednotek: 8 (3 úřední knihy, 5 kartonů)

Počet inventárních jednotek: 26

Rozsah v bm: 0,60

Stav ke dni: 16. 12. 2015

Zpracovatel archivního fondu: Mgr. Michal Peleška

Zpracovatel archivní pomůcky: Mgr. Michal Peleška

Počet stran: 14

Počet exemplářů: 4

Schválil: Mgr. Petr Hubka
ředitel Státního oblastního archivu v Plzni
dne 16. 12. 2015 čj. SOAP/006-2369/2015

